

Foto: Jessica Nettelbladt

MONALISA STORY

JESSICA NETTELBLADT

2008 sände P1 en radiodokumentär av dig, som nu har utmynnat i långfilmsdokumentären *MonaLisa Story*. Berätta; hur ledde det ena till det andra?

– Jag fick kontakt med MonaLisa via sprutbytet i Malmö där jag hade satt upp en lapp: *Söker efter en ung kvinna med svår missbruksproblematik som själv vill dela med sig av sin historia*. Efter några veckor ringde telefonen. Det var MonaLisa. "Jag såg din lapp på sprutbytet och jag vill berätta min historia. Jag finns ute på Rosengård i en väns lägenhet. Du kan komma hit nu." Jag åkte direkt. Det blev vårt första möte och början på en resa som kom att ta över åtta år.

– Redan under inspelningen av radiodokumentären 2007 pratade vi om att göra en film om MonaLisas liv. Det fanns en kemi mellan oss, vi hade samma humor och intresse för musik, och vi fick båda ut någonting av att vara tillsammans. När vi var klara med radiodokumentären hade vi byggt upp ett ömsesidigt förtroende och det föll sig naturligt att börja filma.

– MonaLisas krav var att filmen måste vara ärlig och inte väja för det svåra, svarta och smärtsamma. Att den skulle visa både vardagen som missbrukare och en människa med drömmar, kärlek och längtan. Jag minns att hon sa att "om vi inte vågar visa verkligheten, hur ska vi då någonsin kunna förändra eller förbättra för människor som har det som jag, eller för deras nära och kära?"

Så "formatbytet" från radio till film var inte svårt?

– Nej, inte alls. Det dokumentära hantverket är mitt arbetsätt, och det kan se ut på många olika sätt. Under en skapandeprocess använder jag ofta många olika verktyg; ljud, foto, text eller film. Vilka berättarverktyg som används i slutberättelsen beror på vilken historia jag vill berätta och på vad jag kommit överens om med den jag porträtterar eller skildrar.

– MonaLisa var positiv till att vi filmade, annars

hade filmen aldrig gått att göra, arbetet bygger på ett förtroende och ett samspel på högsta nivå. Vi talade också med hennes familj om det redan från start, och jag själv tänkte igenom det noga. Därefter har vi hållit på att filma under åtta år och det har blivit naturligt att kameran är med.

Vad vill du att publiken ska ta med sig ut i livet efter att ha sett filmen?

– Jag har inte gjort filmen för att tala om för publiken vad de ska tycka. Jag har gjort filmen för att påminna om att denna värld och dessa människor finns mitt ibland oss. Jag har en önskan om att filmen kan inspirera till att börja tänka nytt och att tänka "människa" istället för "missbrukare". MonaLisa är fantastisk som har modet och styrkan att dela med sig av sitt liv, trots allt svårt som hon har gått igenom under årens lopp.

– Min önskan är att filmen kan bidra till att väcka diskussion och lyfta frågeställningar ur ett större perspektiv. Vad kan exempelvis göras för att förändra värden för människor med beroenden så att deras chanser till ett friskare liv ökar? Kan vårt sätt att se på dessa människor förändras? Hur kan vi lyssna på dem bättre? Hur kan samhället möta och hjälpa barn som har föräldrar med missbruksproblem? Borde det finnas ett mer individanpassat hjälpsystem? Kan det läggas mer resurser när någon har klarat en avgiftning och kommit ut i det fria livet igen? Och hur ser forskningen ut för barn som fötts med missbruk i kroppen? Vad kan konsekvenserna bli för dessa människor i framtiden? Och hur kan man som anhörig hantera sorgen över att någon man älskar har missbruksproblem?

– Jag önskar också att människor som har erfarenhet av missbruk, vad det än må vara: alkohol, spel, narkotika, mat, sex etcetera, alternativt är anhöriga eller arbetar med dessa frågor på något sätt i samhället – politiskt, i forskning, med barn vars föräldrar missbrukar och så vidare – kan känna igen sig,

och att filmen kan ge något till dessa människor. De är inte ensamma. Filmerna kan också öppna upp för att vi vågar prata mer om detta, och reflektera över våra egna fördomar.

– Filmen *MonaLisa Story* är ingen förskönad snut-historia, den handlar om rätt allvar, det handlar om liv och död men också om att kärlek i lass läker. Och klyschan att det finns en människa bakom ett missbruk är viktig och sann.

– Jag tror att filmen kommer att väcka känslor hos människor. En del kommer att känna igen sig. Vissa kanske känner empati och hopp, andra ilska och irritation. Många kan nog känna både och. Allt beror på vem vi är och vad vi har för erfarenheter i våra liv. Men för mig personligen är den här filmen en fanfar till dem som inte har, och en kärlekshyllning till MonaLisa och Fredrik och deras familjer.

Varifrån kommer ditt intresse för berättande?

– Jag är nyfiken och genuint intresserad av människor, och gärna av dem som befinner sig utanför ramar på olika sätt. De som lever utanför normen. Att få dessa möten med människor och lära känna dem på djupet är en rikedom och det ger mig drivkraft och skapar glädje.

Berättandet är en ventil att förstå mig själv och andra. Det ger mig en möjlighet att utvecklas som människa, resa, lära mig nytt, utforska, forska, överraska mig själv, ge mig ut på äventyr, stå ut i livet, ha roligt, "se" människor och lyssna på vad de faktiskt har att säga.

Jag är också en samlare av ögonblick, bilder, historier, fotografier, arkivmaterial. Och jag tycker om att filma människor under många år. Jag är intresserad av att gå på djupet med det jag gör.

– En av mina första filmer som jag regisserade var *Vägen till pärlporten*, som handlar om en hemlös man i Göteborg. Han hette Ingvar och var väl en av mina stora läromästare inom dokumentärfilm. Han sa; "för att förstå någons värld måste du vara

där, lära känna människorna som lever där, ägna otroligt mycket tid i den världen, först då kan du förstå och skildra en människa eller värld rättvist för då vet du vad du talar om”. Det där har jag tagit med mig i de filmer jag gör.

En annan drivkraft är väl också att jag är känslig för orättvisor, människor som betar sig som över-sittare och tycker sig ha rätt att dömma ut andra utan att vilja försöka förstå eller lyssna.

Finns det någon film eller filmare som har betytt särskilt mycket för dig?

– Jag tycker om filmer som känns i själ och hjärta, filmer där jag får gråta, skratta, bli arg, glad eller ledsen. Att jag går ut från biografen och känner att jag har fått med mig något.

Filmer jag tycker mycket om är *Festen* av Thomas Vinterberg, *Rust and Bone* av Jacques Audiard. *Darwin* av Nick Brandestini, *Lilja 4-Ever* av Lukas Moodysson, *Ett anständigt liv* och *Dom kallar oss mods* av Stefan Jarl... Stefan Jarl har betytt mycket för mig, för det var när jag såg de två sistnämnda filmerna som jag blev inspirerad till att börja arbeta med dokumentärfilm, han inspirerar också till att gå sin egen väg och jag känner igen mig i honom på vissa sätt.

Michal Leszczyłowski har betytt mycket för mig när det gäller att arbeta med stora filmiska material, som det blir när man har filmat i åtta år. Han har givit mig verktyg och kunskap som varit viktiga i min förklippningsprocess, och som jag kommer att använda mig av även i andra filmer.

Har du några önskemål eller tankar kring Sveriges framtida filmpolitik?

– Jag hoppas att vi kan få en ökad förståelse för dokumentärfilmarens arbetssituation och betydelsen av det dokumentära berättandet. Sverige har fantastiska dokumentärfilmare och den kvalitativa nivån är verkligen hög.

Beslutsfattare skulle behöva sätta sig in mer i hur dokumentärfilmarnas process och arbetssituation ser ut. Dokumentärfilm är ett otroligt hantverk som är enormt tidskrävande.

Ett sätt är att intervjua dokumentärfilmare som har erfarenhet och hållit på länge om hur de upplever sin situation. Jag skulle också tipsa om att läsa min master-avhandling *Att leva och överleva som dokumentärfilmare* där har jag gjort intervjuer med kända dokumentärfilmare; Stefan Jarl, Maud Nycander, Stefan Berg, Bosse Harringer, Ingela Romare och Göran Olsson och jag skriver även själv om mina erfarenheter, och hur jag lever och överlever.

– Jag tycker att man inom dokumentärfilm och som enskild dokumentärfilmare ska ha möjlighet att söka stöd till flera dokumentära projekt samtidigt eftersom det ofta är så långa tidsramar ett projekt följer. Själv har jag ungefär 4-5 projekt som ligger på olika stadium.

Man borde också kunna få ett “dokumentärfilms-/regissörsstöd” som påminner om det stöd som producenterna idag kan söka för att utveckla filmprojekt. Ett sådant stöd hade betytt oerhört mycket vad gäller att bygga en stabilare bas och ge möjlighet att arbeta med fler filmer parallellt.

JESSICA NETTELBLADT

Jessica Nettelbladt är regissör och filmare född i Malmö 1972, specialiserad på personliga djupintervjuer och regi. Jessica har gjort ett flertal uppmärksammade dokumentärer som med sin tematik ofta belyser svåra sociala och existentiella frågor.

Jessica har en masterexamen i filmisk gestaltning från Filmhögskolan vid Göteborgs universitet och är även utbildad vid Stockholms Dramatiska Högskola, Nordens Dokumentärfilm-skola Biskops Arnö samt Institutet för högre TV-utbildning (IHTV).

MONALISA STORY

MonaLisa levde ett helt vanligt Svenssonliv. Tog hand om barnen, lagade mat och lekte på lekplatsen. Arbetade som lärare och älskade musik. Men en dag förändrades allt. Hon sjunker in i en djup depression, tappar lusten att leva och börjar självmedicinera med heroin. Tillvaron slås i bitar, och hon förlorar allt hon tidigare levt för. Även sina barn. Hur kunde det gå så här långt? Varför? Tidiga minnen och sår från det förflutna skaver inom henne. MonaLisa föddes påtänd, togs ifrån sina föräldrar och hamnade på barnhem. Hon förstår att hon måste bryta mönstret, men suget efter drogen som lindrar all smärta är starkt. Efter år av missbruk möter hon Fredrik, även han sargad av sin bakgrund. Mot alla odds bestämmer de sig för att ta upp kampen mot drogerna, tro på kärleken och försöka förverkliga sina drömmar.
